

Eduskunnan puolustusvaliokunta

Viite	HE 198/2017, HE 199/2017, HE 202/2017, HE 203/2017 sekä HE 70/2017
Asia	Valtioneuvoston kanslian lausunto viitteessä mainituista hallituksen esityksistä eduskunnalle.

Tausta

Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt Valtioneuvoston kanslialta lausuntoa seuraavista hallituksen esityksistä;

- HE 198/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta
- HE 199/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tiedustelutoiminnan valvonnasta ja laiksi valtion virkamieslain 7 §:n muuttamisesta
- HE 202/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi
- HE 203/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sotilastiedustelusta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluu valtioneuvoston yhteinen tilannekuva, varautuminen ja turvallisuus sekä häiriötilanteiden hallinnan yhteensovittaminen, jota tehtävää tukee laki valtioneuvoston tilannekeskuksesta.

Valtioneuvoston kanslia yhteen sovittaa Euroopan unionissa päätettävien asioiden valmistelun ja käsittelyn, jollei toisin säädetä. Pääministeri huolehtii EU:ssa päätettävien asioiden valmistelun ja käsittelyn yhteensovittamisesta ja edustaa Suomea Eurooppa-neuvostossa. Hän johtaa EU-ministerivaliokuntaa, jossa käsitellään Suomen toimintalinjaukset Euroopan unionia koskevista asioista, mukaan lukien EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikka ja sisäiseen turvallisuuteen liittyvät EU-asiat.

Kanslia käsittelee lausunnossaan kaikkia neljää hallituksen esitystä lyhyesti yhdellä lausunnolla ja toteaa esityksistä seuraavaa:

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta

Valtioneuvoston kanslia tukee hallituksen esitystä perustuslain 10 § muuttamisesta esitetyllä tavalla kansallisen turvallisuuden niin vaaties-
sa. Kansallinen turvallisuus ja valtiollinen itsemääräämisoikeus luovat
pohjan perustuslain takaamille muille oikeushyveille.

Tiedustelutoiminnan valvonta ja valtion virkamieslain 7 § muuttaminen

Valtioneuvoston kanslia näkee, että laajenevien tiedustelutoimivaltuuk-
sien vastapainoksi tarvitaan riippumaton, tehokas ja ennen kaikkea us-
kottava valvontajärjestelmä. Valvonnan tulee olla reaaliaikaista ja sys-
temaattista. Asian vakavuus edellyttää valtioneuvoston kanslian näke-
myksen mukaan lain tasoista säätelyä.

Toiminnan resursointi on herättänyt hallituksen esityksen valmistelun
aikana runsaasti keskustelua ja arviointia sen riittävydestä niin puoles-
ta kuin vastaankin. Valtioneuvoston kanslian näkemyksen mukaan toi-
minnan käynnistäminen on prioriteettina tärkein. Samalla kanslia näkee,
että valvonnan toteuttamista, toimivuutta ja resursointia tulee tarkastel-
la heti toiminnan käynnistämisestä lähtien ja tarvittaessa tehdä tarpeel-
liset korjaustoimenpiteet, mikäli niiden tarvetta ilmenee.

Valtioneuvoston kanslia pitää kannatettavana uuden, erillisen viran-
omaisen perustamista sotilas- ja siviilitiedustelun laillisuusvalvonnan
huolehtimiseksi hallituksen esityksessä tiedustelutoiminnan valvonnasta
esitetyllä tavalla.

Valtion virkamieslain 7 §:n muuttamisen tiedusteluvaltuutetun ja tiedus-
teluvaltuutetun toimiston muun kokoonpanon osalta valtioneuvoston
kanslia puoltaa hallituksen esitystä toimijoiden vaatimuksesta Suomen
kansalaisuuden osalta. Samalla nähdään tärkeänä riittävän laajan tur-
vallisuusselvitysmenettelyn käyttämistä edellä mainitun henkilöstön
osalta. On kuitenkin hyvä huomioda, että nuhteettomuuden arviointi ja
pelkästään tieto yhteyksistä ulkomaille ei anna perusteita olla nimittä-
mättä ansioituneita henkilöitä, ellei tiedossa ole objektiivisesti arvioiden
tähän yleisiin nimittämisedellytyksiin kuuluvaa osa-aluetta vaarantamia
elementtejä.

Siviili- ja sotilastiedustelulainsäädäntö

Lakiesitysten perusteluissa on otettu huomioon Valtioneuvoston kansli-
assa toimiva valtioneuvoston tilannekeskus ja sen merkitys valtionjoh-
don ja eri viranomaisten tilannetietoisuuden ylläpitämisessä. Myös var-
sinaisissa lakiehdotuksissa korostetaan siviili- ja sotilastiedustelun yh-
teensovittamista valtion johdon ja keskeisten ministeriöiden kesken.

Tätä tukemaan Valtioneuvoston kanslia on kesäkuussa 2017 pääministerin päätöksellä asettanut tiedustelun ja tilannekuvan koordinaatioryhmän, jonka tehtävänä on:

- arvioida ja yhteen sovittaa ylimmän johdon tietotarpeita;
- koordinoita ja arvioida tilannekuvan yhteensovittamiseen liittyviä tehtäviä;
- yhteen sovittaa siviili- ja sotilastiedustelun teema-alueita ja painopisteitä sekä prioriteetteja sekä
- määrittää valtioneuvoston tilannekeskuksen analyysin tuottamiseen liittyviä tietotarpeita.

Lainsäädännön EU-ulottuvuus

Hallituksen esityksissä tarkastellaan turvallisuusympäristön kansainvälistymistä ja nostetaan esiin ulkopoliittisesti merkittävät kansainväliset asiat sekä kansainväliset suhteet. Myös Euroopan unioniin liittyviä kysymyksiä sivutaan. Valtioneuvoston kanslia korostaa Euroopan unionin jäsenyyden keskeistä merkitystä Suomelle sekä ulkoisen että sisäisen turvallisuuden kannalta. EU:n jäsenvaltioiden välinen keskinäisyysriippuvuus on jatkuvasti kasvanut sekä ulkoiseen että sisäiseen turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Erityyppiset häiriö- ja kriisitilanteet ovat yhä useammin monialaisia.

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 4 artiklan 2 kohdan mukaan unioni kunnioittaa keskeisiä valtion tehtäviä, erityisesti niitä, joiden tavoitteena on valtion koskemattomuuden turvaaminen, yleisen järjestyksen ylläpitäminen sekä kansallisen turvallisuuden takaaminen. Erityisesti kansallinen turvallisuus säilyy yksinomaan kunkin jäsenvaltion vastuulla. Artiklassa tunnustetaan, että jäsenvaltioiden tehtävänä ja oikeutena on suojella keskeisiä turvallisuusetujaan, mukaan lukien maanpuolustuksesta huolehtiminen. Osana turvallisuusetujensa suojaamista jäsenvaltiot toteuttavat sisäisen ja ulkoisen turvallisuutensa edellyttämiä toimenpiteitä.

Kansallinen tiedustelutoiminta kuuluu kansalliseen toimivaltaan. Kansainvälisessä ja eurooppalaisessa turvallisuusympäristössä tapahtuneiden muutosten myötä tarve tietojenvaihdon kehittämiseen ja tehostamiseen muiden jäsenvaltioiden sekä EU:n toimielinten kanssa on kuitenkin kasvanut. Eurooppa-neuvosto kehotti jäsenvaltioita kesäkuussa 2015 hybridiuhkiin vastaamiseksi sekä joulukuussa 2015 terrorismin torjumiseksi toimiin tehostaakseen kiireellistä tietojen vaihtoa. Päätelmässä mainittiin muun muassa tiedonvaihto terrorismin torjunnasta vastaavien jäsenvaltioiden viranomaisten välillä sekä Europolin uuden terrorismin torjuntakeskuksen tukeminen. Päätelmä on tukenut myös EU:ssa keväällä 2016 hyväksytyn tiedonvaihtoa koskevan tiekartan täytäntöönpanoa. Suomi on pitänyt tiedonvaihtoa tehostamista ja EU:n tason tietojärjestelmien kehittämistä tärkeänä. Ulkomailta saatavalla tiedolla on yhä suurempi merkitys kansallisten turvallisuusetujen suojaamisessa.

Tiedustelutoiminnassa on kunnioitettava perus- ja ihmisoikeuksia sekä oikeusvaltioperiaatteita. EU-oikeudessa tunnustetaan muun muassa oikeus henkilötietojen suojaan sekä yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamiseen. Oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Rajoitusten tulee olla suhteellisuusperiaatteen mukaisia.

Valtioneuvoston kanslian näkemyksen mukaan hallituksen esityksien valmistelussa on noudatettu hyvää lainsäädäntötapaa ja on pyritty tarkkarajaisuuteen siinä määrin, kuin se tämän tyyppisessä lainsäädännössä on mahdollista yksityiskohtaisia toimintamenetelmiä paljastamatta. Kanslia tukee hallituksen esityksien hyväksymistä parlamentaarisen käsittelyn jälkeen.

Valtioneuvoston turvallisuusjohtaja

Jari Ylitalo